

VERA SEBAUER –
WOLFGANG WEISGRAM

Fertő-tó Neusiedler See

A Fertő-tó érzékelés kérdése, semmi más. Így mindmáig vitás kérdés már az is, hogy egyáltalán tó-e. Azok, akik az osztrák Alpok tavainak kristálytisza vizén nőttek fel, nyomatékosan megkérdőjelezzik állóvizünk tó-szerű mivoltát. Annyi konszenzus mindenesetre kialakult, hogy az osztrák–magyar határon összegyűlt vízhalmozatot tónak nevezzük. A fogalom mögött megbújó igazságtartalom azonban változatlanul érzékelés kérdése marad. Semmi más.

Aki Zinkendorf felől érkezik – ahonnan Széchenyi gróf kerekedett fel egykor –, aki tehát Nagycenk felől közelít a tóhoz, annak nem is támadhat más benyomása, mint hogy egy hatalmas láp felé tart. Egy alattomos és veszélyes láp felé, amely nemigen több, mint a végtelen

A DER SEE a marzi Edition Tausendundeins kiadó gondozásában jelenik meg. Az idegenforgalmi idény alatt négy kiadás készül ötven-ötvenezer példányban. Az ingyenes magazint az idegenforgalmi szövetségek, szállodák, panziók, rendezvényközpontok és vendéglátóipari üzemek terjesztik. A kiadás költségeit az idegenforgalmi és a termelő szektorból nyert partnerek hirdetései fedezik.

Évente kétszer különszám készül tematikus súlyponton. Tavasszal a „természet & kultúra”, ősszel a „bor & kultúra” a téma. A különszámok példányszáma meghaladja a százezret, ezeket osztrák napilapok mellékleteként is terjesztik.

A Fertő-tó vidékén üdülők között sok a törzsvendég, a folyóirat ezért előfizetés útján is megrendelhető, és postai úton számos európai országba eljut az érdeklődő olvasókhoz.

A folyóirat riportjaiban az utóbbi években nagyobb figyelmet kaptak az egyre gyarapodó kétoldalú kapcsolatok a szomszédos Magyarországgal. A régió integrálódása és a Neusiedler See/Fertő-tó világörökség-régió intenzívebb együttműködése egyaránt indokolttá teszi, hogy a folyóirat magyarországi partnerekkel is keresse a közös munka lehetőségeit.

és feneketlen Hanság utolsó maradványa, amelyet csak a XIX. század mérnöki tudománya tett átjárhatóvá és megművelhetővé. A magyarok tehát nem minden alap nélkül nevezik ezt az állóvizet mindmáig Fertő-tónak.

Ha viszont Nezsider felől, Tabor mellett elhaladva közeledünk a tóhoz, egészen más képet kapunk öfolyékonyágáról. Ha keleten feljön a nap, és az éles reggeli árnyak mélységgel töltik meg a teret – kint a vízen már az első vitorlázók és szörfözők karistolják az iszapszürke tó ilyenkor acélosan kék tükrét –, valóban úgy érezhetjük magunkat, mint ha több száz kilométerrel délebbre: vakáción lennénk.

Talán éppen ez a legelső benyomás az, amely a Fertő-tóról – és vele az egész vidékről – alkotott osztrák és magyar képet meghatározza. Magyar szemszögből nézve a tó mindig is hátszág volt, a központi helyszínektől és akarásoktól kiességében is ki- és távol eső határovezet. Bécsből nézve pedig a közvetlen szomszédok egyikének látszik a tó, nem véletlenül hívja – habár összekacsintva – boldog-boldogtalan „a bécsiek tengerének”.

Nem mintha az osztrákok Burgenlanddal és a burgenlandiakkal túl finoman bántak volna az 1921-es odacsatolás után. De a sok-sok csipkelődésben, amely a vidék elmaradottságát évtizedeken át pellengérezte, mindig ott rejtett némi jóindulat is, ahogyan egy kedves, de kicsit különc rokonról beszél az ember. A németek ma is szívesen viccelődnek a maguk kelet-fríz, a franciák a maguk belga honfivéreik rátótiságáról. A régi





osztrákoknak csak egy kis nyugati humort kellett kölcsönvenniük, hogy nemzeti érzületük háztartásába integrálhassák a burgenlandiakat.

Most, az európai egyesülés küszöbén döntően átalakult Burgenland szerepe. Évek óta mintarégióknak számít, büszkén mutogatják nemcsak Bécsben, de még Brüsszelben is, bizonyoságként arra, hogy az unió központi szubvenciói nem föltétlenül ablakon kihajított pénzösszegek. Szívesen mutatnak rá a fejlődésre, amelyet a tó vidéke meg az isten háta mögötti Dél-Burgenland tett meg. Sokan pedig úgy látják, hogy Burgenland, noha európai pénzekkel gazdálkodhatott, a gazdasági haladást szerfölött önálló módon kötötte össze kulturális identitásának megőrzésével. Mert ha az elmúlt nyolcvan év alatt létrejött valami, amit öntudatos Burgenlandnak nevezhetnénk, akkor ez a Burgenland mindmáig ilyen maradt.

A *Der Neusiedler See* című folyóirat e fejlődés legutóbbi, viharos évtizedét követte nyomon olyan médialeként, amely a szabadidő témáját a lehető legkomolyab-

ban veszi és kezeli. Nix politika, nix krónika. Helyettük sok-sok kultúra, bacchusi és lucullusi örömök bősége, sok-sok természet, sport és strand-feeling. Vagyis mindaz, amire nemcsak a vendégek vágynak a tó mentén, hanem természetesen az itt lakók is. Meglehetősen egyszerű a mottó, amelyet a folyóirat vezérelvül választott: mindaz, amit turizmusnak nevezünk, egyúttal szabadidős kínálat a helybelieknek is, egy adag életminőség, ha tetszik.

A *DER SEE* – ahogy lapunkat az olvasók nevezik – úgy gondolja, hogy egy ország idegenforgalmát nem szabad kizárólag gazdasági költségkalkulációk függvényévé tenni. Minden idegenforgalmi tevékenység hatással van az emberek életére és környezetükre, ennél fogva a térségfejlesztéstől és -tervezéstől sem független. Az idegenforgalmat nem lehet egyik vagy másik aspektusára – a szállodaiparra, a strand- vagy a gyógyfürdőkre – redukálni, így pedig igencsak átfogóan szól bele mindennapi életünkbe. Ha elég okos, ötleteit is innen meríti.

Vegyük például a bort: a nyolcvanas évek közepén úgy nézett ki, hogy a burgenlandi bortermelésnek befellegzett. Az Európa-szerte nagy feltűnést keltő borhamisítási botrány nemcsak a burgenlandi, de az összes osztrák bort kisöpörte a piacról. A család igazában csak az édes bort érintette. Fineszes pincemesterek a fáradtságos botrytis-kultúra meg a jégbor-szüret helyett a glikolt hívták segítségül, s az így megédesített lőrért értékes különlegességként kínálták. Néhány lelkiismeretlen borpancsoló az ország teljes borgazdaságát pincésötétbe juttatta.

Innen sikerült jó néhány, többnyire fiatal borásznak visszakapaszkodnia a balkonra. A burgenlandi bor híre ma már a burgundiéval vagy az



Foró: Wille Güthlin

ízvilágban hozzá közelebb álló chiantiéval vetekszik. A bor ezért lényeges része a burgenlandi idegenforgalomnak is. A Márton-napi „borkeresztelő” – ekkor kerül sor az újbor első kóstolására – valóságos eseménnyé nőtte ki magát, amely a borbarátok ezreit vonzza a tóhoz, hogy meg se álljanak a nyitott pincékig.

Hasonló fejlődésen ment át a kultúra: ez is az idegenforgalom lényeges elemévé vált. A nagy múltú, bejáratott attrakció, a mörbischi operettfesztivál mellett igazi klasszikusok nőttek ki Burgenland talajából, s ezek némelyike a hetvenes évek független, urbánus kulturális mozgalmából táplálkozik; ilyenek a wieseni zenei rendezvények, és ilyen Oslipban a Cselley-malom, ahol – ha nem is minden este – Burgenland és a művelődés egyet jelentenek. Kismarton mára a Haydn-kultusz világközpontjává fejlődött, a szeptemberi Haydn-napokra öt földrésről érkezik a vendégsereg. A közeli határ nekik persze nem határ, így a Haydn-fesztivál már a szomszédokkal kooperál. A burgenlandi születésű Liszt Ferenc örökségének ápolása pedig egyenesen a most kezdődő korszak emblémája lehet.

Liszt csak egy példa a hagyományvonalak szövevényes összefonódásaira Burgenland és a nyugat-magyarországi megyék között; e vonalak szép lassan újra lüktető erekké elevenednek. A tó túlsó partján, az úgynevezett Fertőzugban – ott, ahol még megőrződtek a régi Hanság maradványai – már tíz évvel ezelőtt megalakult az osztrák–magyar nemzeti park, hogy kiindulási pontja legyen annak, amit az UNESCO tavaly „világörökségként” vett föl a listára. Az indoklás nyomatékosan hangsúlyozza: a vidék etnikai sokszínűsége az, ami a világközösség által és számára megőrzendő és megőrzendő.

Burgenland a nevét megalapozó várakkal – Wieselburg/Mosonnal, Ödenburg/Sopronnal, Eisenburg/Vasvárral – együtt így kerül be ma az európai történelem fókuszába. Ha valahol, itt példásan működni kell a már csak papíron végrehajtandó bővítésnek, különben másutt sem fog működni. Az esélyek jók. A burgenlandiak még ma is „lekvá”-t mondanak, ha azt kívánják a palacsintába, amit Ausztriában másutt „Marmelade”-nak hívnak. A „Hotter” (határ) még Burgenland hivatalos német nyelvében is meghonosodott. Azt pedig, hogy kik voltak a soproni poncichtekek, senkinek nem szükséges elmagyarázni. Fordítva ugyanígy működik a dolog, sőt még jobban. Időközben a soproni diákok harmadik nemzedéke végzi Mattersburgban, Kismartonban, Bécs-Újhelyen iskoláit. A fiatalok logikus módon itt is, ott is egyformán otthonosan mozognak.

Lehet, hogy egyeseknek túl derülátó ez a kép, és a 2004 májusától kibővülő valóság a gazdasági adatok tükrében valamivel kijózanítóbbnak fog mutatkozni. Egyvalamit azonban nem



Fotó: Nagy Márta

Kultúrák vidéke, Pannónia – burgenlandi kulturális szakemberek kerekasztal-beszélgetése a Közép-európai Kulturális Intézetben 2003. november 19-én

szabad elfelejtenünk: e még oly kijózanító valóság visszafordíthatatlanul eltöröl valamit: Burgenland és Nyugat-Magyarország között megszűnik a határ, mégpedig minden (Lajtán innen és túl egyformán megtalálható) k.u.k. nosztalgiánál véglegesebben.

Egy olyan folyóirat számára, mint a *DER SEE*, ebből új, izgalmas kihívások adódnak. A média nem teremt valóságot. Arra azonban képes, hogy a figyelmet ráirányítsa. A *DER SEE* tíz éve igyekszik rámutatni, hogy a tó se nem osztrák, se nem magyar. Talán egy osztrák–magyar tó, az lehet. Elsősorban azonban egy régió tava, amelyet már-már névadóan reprezentál.

Mindegy, melyik oldalról közeledünk felé: a tó több és nagyobb, mint idegenforgalmi jelentősége. A tó – éppen azért, mert ott van, ahol van – jelképe is az új kornak. Majdnem pontosan úgy, mint az egykori határőrtorony. 1989-ben ledöntötték, és egyszerűen lefektették a Kismartontól Sopronba vezető út mellé. Azóta ott rozsdásodik.

Memento moriként mindazoknak, akik azt hiszik, hogy nem szabad forgatni a történelem kerekén. Akár ilyen, akár olyan irányba.

Adamik Lajos fordítása

Podersdorf



Fotó: Wille Gütthlin